

Příběh trójské války
z pohledu žen

TISÍC LODÍ

HRDINKY TRÓJE

NATALIE
HAYNES

Román

TISÍC LODÍ

Copyright © 2019 by Natalie Haynes

Všetchna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Dominika Křestánová, 2024

Cover © Ami Smithson, 2024

© DOBROVSKÝ s. r. o., 2024

ISBN 978-80-277-4785-6 (pdf)

TISÍC LODÍ

NATALIE
HAYNES

přeložila Dominika Křestanová

*Pro Keziah,
jak jinak*

A proto se neztratí nikdy pověst o jejích ctnostech
a bohové vzněcovat budou o moudré Pénélopeii
vždy u lidí líbezná písně. Ne jak Tyndareovna, jež
špatně si smyslila skutky...

Odysseia, zpěv 24, Agamemnón
překlad Otmar Vaňorný

SEZNAM POSTAV

ŘEKOVÉ

Átreovci

AGAMEMNÓN, král města Mykény nedaleko Argosu na řecké pevnině. Syn Átreia, manžel

KLYTAIMÉSTRY, královny mykénské a matky

ÍFIGENEIE, ORESTA a ÉLEKTRY.

MENELÁOS, bratr Agamemnona, manžel

HELENY Spartské, později známé jako Helena Trójská. Helena byla Klytaiméstrina sestra a zároveň švagrová. S Meneláem měla dceru

HERMIONU.

Patří sem ještě:

AIGISTHOS, syn Thyesta (Átreova bratra), byl Agamemnonův a Meneláův bratranec.

Odysseův rod

ODYSSEUS, král Ithaky, syn ANTIKLEIE a LÁERTA. Manžel

PÉNELOPÉ, královny ithacké, zručné tkadleny a matky

TÉLEMACHA.

Do jejich domácnosti patřili rovněž:

EURYKLEIA, Odysseova chůva, a

EUMAIOS, věrný pasák vepřů.

Cestou z Tróje domů Odyssea zdrželi (kromě mnoha dalších):

POLYFÉMOS, jednoooký obr z kmene Kyklópů, syn boha moří
POSEIDÓNA,

KIRKÉ, kouzelnice, která žila na ostrově Aiaia,

LAISTRÝGONOVÉ, lidožraví obři,

SIRÉNY, napůl ženy, napůl ptáci; svým zpěvem lákaly
námořníky do záhuby,

SKYLLA, kříženec ženy a psa; má spoustu zubů,

CHARYBDA, vodní vír ničící lodě, a

KALYPSÓ, nymfa, která žila na ostrově Ógygie.

Achilleův rod

PÉLEUS byl řecký král a hrdina, který se oženil s

THETIDOU, mořskou nymfou. Měli spolu syna

ACHILLEA, největšího válečníka, kterého kdy svět poznal.
Jeho nejbližším přítelem a možná milencem byl

PATROKLOS, řecký válečník a příslušník nižší šlechty.

Během trójské války zajali

BRÍSEOVNU, princeznu z Lyrnéssy, městečka nedaleko Tróje.

Achilleus měl také syna

NEOPTOLEMA.

K dalším Řekům zapleteným do trójské války patří:

SINÓN, válečník,

PRÓTESILÁOS, král malé řecké osady Fylaka a manžel

LÁODAMEIE, fylacké královny.

TRÓJANÉ

Priamovci

PRIAMOS, král Tróje, otec nespočtu synů a dcer a manžel

HEKABY, zvané Římány Hecuba a později Shakespearem Hekuba. Byla matkou

POLYXENY, trójské hrdinky,

KASSANDRY, kněžky APOLLÓNA, boha lukostřelby,
uzdravování a nemocí,

HEKTORA, trójského hrdiny,

PARIDA, trójského válečníka a svůdce cizích manželek, a

POLYDÓRA, nejmladšího syna Priama a Hekabé.

Hekabé a Priamos byli také tchánem a tchyní

ANDROMACHÉ, ženy Hektora a matky ASTYANAKTA.

K dalším Trójanům zapleteným do trójské války patří:

AINEIÁS, trójský šlechtic, syn ANCHÍSA a manžel

KREÚSY, matky EURYLEONA (později zvaného Římany Askanius),

THEÁNÓ, manželka ANTÉNORA (Priamova rádce) a matka KRINY,

CHRÝSEOVNA, trójská dívka a dcera CHRÝSA, Apollónova kněze

PENTHESILEIA, princezna Amazonek a sestra HIPPOLYTY. Nebyla Trójanka, ale v posledním roce války bojovala na straně Trójanů.

OINÓNÉ, horská nymfa žijící nedaleko Tróje.

BOŽSTVA

KALLIOPÉ, Múza epického básnictví,

ZEUS, král bohů na Olympu. Otec nesčetných bohů, bohyň, nymf a polobohů. Manžel a bratr

HÉRY, královny bohů na Olympu, nevražící na každou, kterou Zeus svedl.

AFRODÍTÉ, bohyně lásky, zejména smyslné. Je provdaná za boha kovářství HÉFAISTA a příležitostně udržuje poměr s bohem války ARÉSEM.

ATHÉNA, bohyně moudrosti a obranné války. Podporuje Odyssea a je božskou patronkou Athén. Má ráda sovy.

ERIS, bohyně sporů. Působí potíže.

THEMIS, jedna ze starých bohyní. Představuje pořádek v protikladu k chaosu.

GÁIA, další ze starých bohyní. My ji známe jako Matku Zemi.

MOIRY, sudičky. Tři sestry — KLÓTHÓ, LACHESIS a ATROPOS —, které drží v rukou naše osudy.

KALLIOPÉ

Zpívej, Múzo, říká a z jeho tónu jasně cítím, že to není žádost. Kdyby se mi chtělo podvolit jeho přání, mohla bych říct, že si na mém jménu ostří dikci, jako když si válečník před ranní bitvou obtahuje brouskem dýku. Ale dneska nemám na nějaké múzování náladu. Možná ho nikdy nenapadlo, jaké to asi je, být mnou. Určitě ne – jako všichni básníci myslí jen na sebe. Překvapuje mě ale, že se nezamyslel nad tím, kolik je na světě mužů jako on, kolik jich den co den prosí o mou neochvějnou pozornost a podporu. Kolik epických básní svět doopravdy potřebuje?

Každý započatý střet, každá vybojovaná válka, každé obležené město, každý vypleněný městys, každá zničená vesnice. Každá neuvěřitelná cesta, každá ztroskotaná loď, každý návrat domů: všechny tyhle příběhy už se vyprávěly nesčetněkrát. Opravdu si myslí, že může říct něco nového? A vážně je přesvědčený, že potřebuje mě, abych mu pomohla neztratit se ve všech těch postavách nebo vyplnit hluchá místa, kde metrum nesedí k příběhu?

Shlédnu dolů a vidím, že má skloněnou hlavu a ramena sice široká, ale nahrbená. Páteř se mu začíná odshora ohýbat. Je starý, tenhle muž. Starší, než by se podle toho jeho panovačného hlasu mohlo zdát. Jsem zvědavá. Většinou se na mě obracejí mladí, pro ty je poezie nanejvýš naléhavá věc. Sehnu se, abych viděla na jeho oči, právě teď zavřené ve vroucné modlitbě. Dokud má spuštěná víčka, nepoznávám ho.

Na hrudi má připnutou nádhernou zlatou brož, drobné lístky propletené do třpytivého uzlu. Takže v minulosti ho někdo za básnění bohatě odměnil. Je nadaný a vede se mu dobře, nepochybně s mou dopomocí. Ale přesto si přeje víc a já bych mu vážně ráda viděla do tváře, pořádně ve světle.

Čekám, až otevře oči, ale už jsem se rozhodla. Jestli chce mou pomoc, něco mi za ni obětuje. Všichni smrtelníci to tak dělají: nejdřív si řeknou, pak žadoní a nakonec smlouvají. A já mu dám jeho slova, pokud mi on dá svou brož.

KREÚSA

Probudila ji ohlušující rána, až se zajíkla leknutím. Rozhlížela se po miminku, než jí došlo, že její syn už žádné miminko není, že už viděl přicházet a odcházet léto pětkrát, zatímco za hradbami města zuří válka. Byl ve svém pokoji, samozřejmě. S klidnějším dechem čekala, až ho uslyší volat matku, protože ho bouře vylekala. Ale křik nepřicházel. Je statečný, její chlapeček. Příliš statečný, než aby ji volal kvůli rachocení hromu, i kdyby blesk vrhal sám Zeus. Hodila si přikrývku přes ramena a zkoušela odhadnout, kolik je hodin. Bubnování deště na střechu sílilo. Muselo být časné ráno, protože dohlédla na druhou stranu místnosti. Ale světlo v pokoji bylo zvláštní, sytě žluté, a při dopadu na tmavorudé stěny barvilo místnost ohavně krvavým odstínem. Jak by mohlo být světlo takhle žluté, jestli nevychází slunce? A jak by mohlo do místnosti svítit slunce, když na střechu buší déšť? Vytržená ze snů se zmateně rozhlížela a teprve po chvíli jí došlo, že ten štiplavý pach, který jí dráždí chřípí, se jí nezdá. Ta rána nebyl hrom, ale mnohem pozemštější zkáza, a bubnování

není déšť, nýbrž praskání dřeva a slámy v žáru. A mihotající se žluté světlo není slunce.

Uvědomila si hrozící nebezpečí a vyskočila z postele, jako by chtěla napravit dosavadní liknavost. Musí se dostat ven, pryč od ohně. Kouř už jí ulpíval na jazyku jako mastný povlak sazí. Zavolala na manžela Aineia a na syna Euryleona, ale ani jeden neodpověděl. Vyběhla ze své malé ložničky – nechala za sebou úzkou postel s červenohnědým přehozem, který v prvních letech manželství s takovou hrdostí utkala –, ale daleko se nedostala. Hned před ložnicí zahlédla okénkem vysoko ve zdi plameny, a všechna rychlost jako by se jí svezla z nohou do země. Nehořel její dům. Hořela citadela, nejvyšší bod města. Jediné plameny, které tu kdy plály, byly strážní nebo posvátné ohně anebo ty šlehající z ohnivého vozu, když nad budovou projíždělo spřežení boha slunce Hélia. Teď oheň tančil mezi kamennými sloupy, jindy tak chladnými na dotek, a ona mlčky sledovala, jak chytá část střechy a ze dřeva vyletuje nenadálá sprška jisker, podobná světluškám vířícím uprostřed dýmu.

Aineiás určitě šel pomáhat hasit, pomyslela si. Rozběhl se nejspíš s nabídkou pomoci k bratrům a bratrancům a teď nosili vodu, písek a všechno, co je potřeba. Nebylo to od začátku obléhání poprvé, kdy městu hrozilo, že vyhoří. A místní muži by udělali cokoli, všechno, co je v jejich silách, když šlo o to, zachránit citadelu, sídlo pokladnice, chrámů a krále Priama, toho nejcennějšího, co Trója měla. Strach, který ji zvedl z postele, teď opadl, protože její dům nestravovaly plameny a jí a synovi nic nehrozilo, ale – jako během téhle nekonečné války už tolikrát – v nebezpečí byl její manžel. Bezprostřední strach, který jí pomáhal přežít,

vystřídala dobře známá svíravá úzkost. Byla už tak zvyklá vidět ho odcházet, aby odrážel ničivé útoky Řeků tábořících před městem dlouhých deset let, tak zvyklá na hrůzu, která jeho odchody doprovázela, a na ochromující děs při čekání, až se vrátí, že když se jí úzkost usadila na rameni jako temný pták, její sevření ji skoro uklidňovalo. Zatím se vždycky vrátil domů, připomněla si. Vždycky. Snažila se zaplašit nevídanou myšlenku, kterou jí pták úzkosti skřehotal do uší: proč by měla brát minulost za záruku budoucnosti?

Nadskočila leknutím, když se ozvala další ohlušující rána, ještě hlasitější než ta, která ji probudila. Vykoukla přes okraj okna, odkud měla výhled na spodní části města. Teprve teď uviděla, že tohle není požár jako každý jiný, jen zuřící na důležitějším místě – tenhle se neomezoval jen na citadelu. Podobná vztekle oranžová světla se mihotala po celém městě. Kreúsa polohlasem oddrmolila modlitbu k domácím božstvům. Ale na modlitby už bylo pozdě. Už když její jazyk formuloval slova, jí bylo jasné, že bohové Tróju opustili. Po celém městě hořely chrámy.

Rozeběhla se krátkou tmavou chodbou přes nádvoří, jehož vysoké a ozdobně vzorované zdi se jí vždycky líbily, až do přední části domu. Nikde nikdo, dokonce i otroci zmizeli. Zakopla o svoje šaty a obtočila si pak látku kolem levé pěsti, aby je zkrátila. Znovu zavolala synkovo jméno – že by ho Aineiás vzal s sebou, když šel zburcovat jejího tchána? Nemohli jít tam? – a otevřela velké dřevěné dveře vedoucí na ulici. Venku uviděla pobíhat sousedy, ale nikdo nenesl vodu, jako ji v jejich představách nosil Aineiás, jen tlumoky s tím, co stačili před útekem pobrat, anebo vůbec nic. Z hrdla se jí vydral výkřik. Ze všech stran k ní doléhalo volání a křik.

Kouř klesal do ulic, jako by se jí město nechtělo ve své zbitosti ukazovat.

Stála ve dveřích a nevěděla, co má dělat. Měla by zůstat v domě, samozřejmě, jinak by ji manžel nemusel najít, až se vrátí. Před mnoha lety jí slíbil, že kdyby město někdy padlo, vezme ji, jejich syna, svého otce a všechny další Trójany, kteří přežijí, všichni společně někam odplují a založí nové město. Položila mu tehdy prsty na ústa, aby jeho slova zarazila. Už jen vyslovit takovou věc mohlo některého zlomyslného boha ponouknout, aby ji uskutečnil. Jeho vousy ji šimraly do dlaně, ale nezasmála se. A nezasmál se ani on. Je to moje povinnost, řekl jen. Rozkázal mi to Priamos. Někdo na sebe musí vzít břemeno založení nové Tróje, kdyby došlo na nejhorší. Znovu se pokusila zarazit příval myšlenek na to, že se třeba nevrátí, že už je mrtvý, že město bude do úsvitu srovnané se zemí a její dům, stejně jako tolik dalších, neujde zkáze, i kdyby se do něj měl kdo vrátit.

Ale jak je to možné? Přitiskla hlavu k dřevěným dveřím. Černé kovové hřeby ji hřály do kůže. Když sklopila pohled, všimla si, že se jí v záhybech šatů usadil mastný černý prach. To, co se děje ve městě, přece nemůže být pravda, vždyť Trója válku vyhrála. Řekové konečně odtáhli, po deseti letech na pláních kolem města se vyčerpali. Připluli před všemi těmi lety na ohromných lodích, a čeho vlastně dosáhli? Válčilo se chvíli blíž k městu a chvíli zase dál, někdy až u lodí vytažených na břeh a pak zase jen kousek od Tróje. Někdy muži bojovali jeden proti jednomu, někdy se střetla celá vojska. Obě strany poznaly nemoci a hlad. Velcí hrdinové padli a zbabělci si útekem zachránili život. Ale Trója, její město, zůstalo vítězně stát.

Bylo to před třemi nebo čtyřmi dny? Jejich počtem už si nebyla úplně jistá, ale o faktech nepochybovala. Byla u toho, když loďstvo odplouvalo, vystoupila až na akropoli, aby to viděla na vlastní oči. Jako všichni ostatní ve městě slyšela už několik dní předtím, že se řecká armáda balí. Přínejmenším se stáhla do svého tábora, to bylo jisté. Aineiás a jeho muži – nikdy o nich nepřemýšlela jako o válečnících, protože to byla jejich role mimo město, ne uvnitř – zvažovali, jestli by bylo výhodné zaútočit. Jednak aby zjistili, co se děje, jednak aby mezi nepřátele vnesli zmatek. Ale nakonec zůstali uvnitř městských hradeb a trpělivě sledovali, jak se věci vyvinou. Když pak uplynul další den a po něm druhý, kdy nevyletěl jediný oštěp ani šíp, lidé začali doufat. Možná Řeky v táboře sužuje další mor. Už se to jednou stalo, před pár měsíci, a Trójané se radovali a vděčně obětovali snad všem bohům. Řekové byli potrestáni za svou bezbožnost, za svou paličatou neschopnost přiznat, že Trója nepadne, že nemůže podlehnout smrtelníkům. A už vůbec ne mužům, jako byli tihle arogantní Řekové s těmi svými velkými loděmi a bronzovou zbrojí, která se leskla na slunci, a přitom žádný z nich nebyl ochotný jakkoli se namáhat v anonymitě, když ho nikdo neviděl a neobdivoval.

Kreúsa se ještě nedávno modlila za mor jako všichni ostatní. Nenapadlo ji, že by se mohla modlit za něco lepšího. Ale pak minul další den, lodě se daly do pohybu a stěžně se zachvívaly, zatímco muži veslovali ze zátoky ven, do hlubokých vod oceánu. A Trójané mlčky přihlíželi a nemohli uvěřit vlastním očím. Řecký tábor ležel za ústím řeky Skamandros a kazil vyhlídku na západ od města tak dlouho, že bylo zvláštní vidět najednou pobřeží bez něj, jako když se

konečně odstraní úd zasažený snětí. Nebylo to tak děsivé jako to, co zažili předtím, ale pořád je ten nezvyk znepokojoval. A o den později odjela i ta poslední a nejpomalejší loď sténající pod tíhou mužů a jejich neprávem nabytých pokladů, ukořistěných ze všech městeček po celé Frýgii, ze všech míst, která měla nižší hradby a méně obránců než samotná Trója. Odveslovali do větru, rozvinuli plachty a odpluli pryč.

Kreúsa s Aineiem stáli na hradbách města a ještě dlouho poté, co lodě zmizely, shlíželi na bílou pěnu vířící u břehů. Objímali se a ona mu šeptem kladla otázky, na něž neuměl odpovědět: Proč odjeli? Nevrátí se? Jsme už v bezpečí?

*

Hlasité zadunění v dálce ji vrátilo do přítomného okamžiku. Jít nahoru na akropoli hledat Aineia nemůže. I odsud viděla, že se střecha citadely v oblaku kouře propadla. Každý, kdo se zrovna nacházel pod ní, musí být mrtvý. Snažila se vypudit z hlavy představu, jak se Euryleon prosmykne otci kolem nohou a běží pomáhat s hašením nenasytného ohně. Ale Aineiás by nevystavil jejich jediného syna nebezpečí. Určitě šel za Anchísem, aby starce odvedl do bezpečí. Ale vrátí se pro Kreúsu, nebo bude spoléhat na to, že ho na ulicích najde?

Znala Aineiovo srdce lépe než to vlastní. Vydal se najít otce dřív, než se požár rozhoří naplno, protože Anchísés bydlel k akropoli blíž a plameny v těch místech šlehal nejzuřivěji. Aineiás určitě věděl, že cesta k otcovu domu nebude snadná. Počítal nepochybně s tím, že se vrátí, ale teď se ukázalo, že to není možné. Zamíří tedy k branám města a bude počítat s tím, že ona udělá totéž. Najde ho na pláních za hradbami — Aineiás bude mířit do míst, kde donedávna tábořili Řekové.

Na okamžik se zastavila na prahu a přemýšlela, co si má vzít s sebou. Ale mužské hlasy se blížily a ona nepoznávala dialekt, kterým na sebe volali. V jejím městě byli Řekové, nebyl čas hledat cennosti ani si jen vzít plášť. S pohledem upřeným do ulic plných dýmu se rozběhla.

*

Předchozího dne se Kreúsa nechala strhnout slavnostní náladou, která se šířila celým městem. Poprvé po deseti letech se trójské brány otevřely dokořán. Když se byla naposledy projít na Skamanderských pláních obklopujících město, byla ve dvanácti letech v podstatě ještě dítě. Rodiče jí říkali, že Řekové jsou piráti a žoldáci a že se po třpytícím moři plaví jen proto, aby získali snadnou kořist. Ve Frýgii nezůstanou dlouho, tvrdili všichni. Proč by to dělali? Jejich zámince nikdo nevěřil: že prý přišli získat zpátky nějakou ženu, která utekla od manžela s jedním z Priamových mládenců. Směšná představa. Nesčetně lodí (musel jich být snad tisíc) že by vážilo cestu přes oceány a obléhalo město kvůli jedné ženské? Ani když ji Kreúsa viděla – Heleniny dlouhé zlaté vlasy splývaly po rudém rouchu, jako by soupeřily se zlatým vyšíváním na každém lemu a se zlatými šperky, které měla kolem krku a obou zápěstí –, ani tehdy nevěřila, že by se celá armáda vypravila až sem, aby ji odvezla domů. Řekové vyráželi na moře ze stejných důvodů jako všichni ostatní: aby naplnili své trezory kořistí a své domácnosti otroky. Ale tentokrát, když vypluli na Tróju, tentokrát to přehnali. Ve své zabeđenosti netušili, že město je nejen bohaté, ale také dobře opevněné. To jsou celí Řekové, říkali Kreúsini rodiče: Každý, kdo nepochází z jejich země, je podle nich barbar. Jak by je mohlo

napadnout, že Trója předčí Mykény, Spartu, Ithaku i všechna další města, kde jsou doma oni?

Trója Řekům odmítla otevřít brány. Kreúsa viděla, jak se otci chmuří čelo, když s matkou mluvil o tom, k čemu se Priamos rozhodl. Město bude bojovat a tu ženu nevrátí – ani její zlato, ani její roucha. Řekové jsou prospěcháři, říkal. Budou pryč dřív, než se do jejich lodí opřou první zimní bouře. Trója byla městem proslulým přízní osudu: Měla krále Priama a jeho padesát synů a padesát dcer, jeho nepředstavitelné bohatství, jeho vysoké hradby a věrné spojence. Jakmile se Řekové o takovém městě doslechli, bylo jasné, že ho budou chtít zničit. Jsou už takoví. Trójané věděli, že sem přitáhli právě proto, vymáhání Heleny je jen záminka. Spartský král – říkaly si ženy polohlasem, když u vody společně praly prádlo – sem nejspíš poslal Helenu s Paridem schválně, jen aby měl on a ostatní Řekové důvod nahnout plachty.

Ale ať už byl důvod jakýkoli, když se Řekové utábořili před Kreúsíným rodným městem, byla ještě dítě. A když se dostala ven příště, držela za ruku vlastního synka, který si až dosud mohl hrát po celém městě, ale po pláni za hradbami se rozběhl poprvé. Dokonce i Aineiás, unavený z dlouhých roků válčení, viditelně ožil, když se brána se skřípěním otevřela. Meč měl pořád u sebe, to jistě, ale oštěp nechal doma. Zvědové hlásili, že tu Řekové žádné vojáky nenechali. Na pobřeží nebyli ani muži, ani čluny. Zůstala tu jen jakási ohromná věc ze dřeva, prý posvátná obětina, jak se říkalo. Nikdo netušil, komu ji Řekové obětovali a proč. Možná Poseidónovi za bezpečnou plavbu domů, uvažovala Kreúsa nahlas, zatímco se jejich chlapeček proháněl po rozbahněné zemi. Tráva zase vyroste, vysvětlovala Euryleonovi, když

spolu vyšli ven. Ovšem vzhledem k vlastnímu dětství možná slibovala příliš. Jako malá si nikdy nepomyslela, kolik vojenských bot tu bude dupat, kolik válečných vozů jezdit, kolik krve se tu prolije.

Aineiás přikývl a ona v jeho tváři pod hustým tmavým obočím na okamžik zahlédla synkovy rysy. Ano, božským příjmcem téhle oběti byl určitě Poseidón. Nebo možná Athéna, která Řeky tak dlouho ochraňovala, nebo Héra, která Trójany nesnášela bez ohledu na to, kolik dobytka na její počest porazili. Procházeli se po okraji pláně, kde se donedávna sváděly bitvy, směrem k zálivu. Konečně Euryleon ucítí pod chodidly písek, ne jen hlínu a kamení. Kreúsa vnímala tu změnu už teď, bahno začínalo být zrnitější a kolem sebe viděla vyrážet chomáče hustých přímořských travin. Do očí jí zavanul mírný západní větřík a ona ucítla na tváři teplé slzy. Její muž natáhl zjizvenou dlaň a palcem jí je setřel.

„Je toho na tebe moc?“ zeptal se. „Chceš se vrátit?“
„Ještě ne.“

✱

Už zase cítila na tvářích slzy, ale nebyly to slzy strachu, i když se bála a Aineiás tu nebyl, aby ji uklidnil. Ulicemi se valil hustý dým a ty stružky po začouzených slzách jí na tvářích kreslil právě on. Zabočila na stezku, o které si byla jistá, že ji dovede do spodní části města, a tam už bude stačit jít podél hradeb, aby se dostala k bráně. Byla v Tróje zavřená deset let a procházela po všech cestičkách nesčetněkrát. Zнала každý dům, každý roh, každý ohyb a zákрут. Ale ačkoli si byla jistá, že schází dolů do města, najednou měla cestu před sebou zatrasenou: stála ve slepé uličce. Cítila, jak jí hrud' svírá panika,

a když zalapala po dechu, zajíkla se mastnou černotou, která se jí usadila v krku. Kolem proběhlo několik mužů – Řekové, Trójané? Nedokázala to rozlišit, ne s těmi kusy látky, které měli proti kouři ovázané kolem tváře. Zoufale se rozhlížela po něčem, co by mohla použít stejně. Jenže její štóla zůstala doma, kam se pro ni teď nemohla vrátit. I kdyby trefila zpátky, čímž už si nebyla jistá.

Potřebovala by se zastavit a pokusit se najít něco známého, něco, podle čeho by poznala, kde je, a mohla zvolit nejlepší cestu dolů do města. Ale na to nebyl čas. Všimla si, že u jejích nohou vypadá kouř řidší, a tak se na chvíli skrčila, aby nabrala dech. Ohně se šířily všude kolem, a i když se to v dýmu těžko odhadovalo, některé zřejmě zuřily docela blízko. Vrátila se ve vlastních šlápějích na první rozcestí a zahleděla se doleva, kde bylo o něco větší světlo, a pak do černočerné tmy napravo. Musí běžet dál od světla, uvědomila si. V těch nejsvětlejších částech města zuří oheň nejsilněji. Zamíří tedy do tmy.

✱

Když se tehdy s Aineiem přiblížili k ostrohu, kde na nízko položené planině donedávna tábořili Řekové, oslepilo ji slunce. Tábor byl vidět jen z nejvyšších bodů Tróje, totiž z citadely a strážních věží. Kreúsa na ně vystupovala, kdykoli její manžel bojoval vně hradeb. Kdyby se jí povedlo zahlédnout ho v boji, říkala si, přestože to nebylo ve všem tom blátě, kalužích krve a blyštění zbraní možné, dokázala by ho ochránit. A teď byl tady, kráčel vedle ní a jemně ji objímal kolem ramen. Čekala, jak ohromně se jí uleví, až uvidí prázdnou zátoku a opuštěný tábor. Ale jen co s Aineiem zahrnuli za

písčitou kosu, skoro si chybějících člunů a šterku na břehu ani nevšimla. Stejně jako všem Trójanům, kteří šli před nimi, jim pohled vyletěl vzhůru k ohromnému koni.

Byla to ta největší obětina, jakou kdo z nich kdy viděl, a to včetně mužů, kteří před válkou navštívili Řecko. Další způsob, jak se Řekové snažili za každou cenu odlišit. Jejich oběti bohům byly tak okázalé, až se tomu nechtělo věřit. Proč obětovat jednu krávu, když jich člověk může obětovat sto? Na počátku války, kdy Kreúsa celé dny jedla jen maličkou miskou ječmene s trochou mléka, plnil ulice Tróje pach pálicího se masa z pláně za hradbami. Věděla, že to Řekové dělají schválně, schválně stavějí před obleženým městem na odiv mrtvá zvířata. Ale hlad nemohl odhodlání Trójanů zlomit. Když se pak válka vlekla rok za rokem, napadalo ji, že Řekové téhle neuvážené štědrosti bohům určitě litují. Kdyby si něco z toho dobytka nechali, mohli dneska mít slušné stádo. Mohli krávy krmit mořskou trávou a jejich masem sytit vojáky, kteří byli s každým rokem vyhublejší.

Ale tahle obětina byla tak nesmírná, až se oči zdráhaly uvěřit. Kreúsa na chvíli odvrátila pohled, a jakmile se na ta ohromná prkna podívala znovu, zajíkla se stejně jako prve. Dřevěná stavba se tyčila nad nimi, třikrát nebo čtyřikrát vyšší než člověk. A tvar byl sice primitivní — co jiného taky čekat od Řeků? —, ale na první pohled bylo jasné, že je to kůň: čtyři nohy, dlouhý ocas z travin a vepředu tlama, jen hřívá chyběla. Dřevo sice tesala neobratná sekera, ale jednotlivé díly byly stlučené vcelku úhledně. Kolem čela měl kůň obtočené stuhy, aby bylo zřejmé, že jde o obětinu.

„Už jsi někdy něco takového viděl?“ zeptala se tiše manželka. Zavrtěl hlavou. Jistěže ne.

Trójané se ke koni blížili ostražitě, jako by mohl obživnout a chňapnout po nich. Byla hloupost bát se simulakra, ale bylo vůbec možné, aby po sobě cizí vojsko zanechalo jen tohle? Muži se pustili do rozpravy, co by se mělo udělat, a ženy stály stranou a polohlasem to podivné zvíře komentovaly. Možná by měli zvířeti naskládat pod nohy hromádky travin a větviček a zapálit je? Jestli to má být oběť za příznivý vítr na cestu do Řecka — což by mohla být, Kreúsa slyšela, že v minulosti byli Řekové schopni mnohem horších obětí —, možná by Trójané mohli nepříteli zasadit poslední ránu, pokud koně zničí. Možná by tím bohy přiměli, aby se od Řeků odvrátili. Nebo si mají koně vzít a zasvětit ho bohům svým jménem?

Původně tichá debata se rychle změnila v hlasitou hádku. Muži, kteří bojovali bok po boku, pokrevní bratři ve zbrani, teď vztekle vrčeli na svoje druhy. Kůň by se měl spálit, nebo zachovat, spustit do moře, nebo odtáhnout do města.

Kreúsa by nejradši vykřikla a uklidnila je a pak by si sedla na duny, položila se na záda, natáhla ruce a nohy a vnímala písek na kůži. Už to bylo tak dávno, co se cítila takhle volná. Co je Trójanům v tuhle chvíli po nějaké řecké oběti? Chytila Euryleona za ruku a přitáhla si ho k nohám, protože Aineiás vykročil dopředu, jen jí cestou stiskl paži. Nechtěl se nechat zatáhnout do hádky, ale nemohl se také vyhnout povinnosti, která mu jako obránci Tróje náležela. Muži zažili úplně jinou válku než ženy, jež na ně čekaly a na konci každého dne je ošetřovaly a krmily. Pro Aineia, uvědomila si Kreúsa, je místo, kde právě stojí — a které by si nejradši užívala s manželem a synkem v klidu, bez ostatních Trójanů —, ještě pořád bitevním polem.

Najednou se křik ztišil a kolem ní se ztěžka přešourala postava v temně rudém rouchu, jež se při každém kroku pletlo pod věkem zkřivené nohy. Priamos kráčel jako starý muž a starý skutečně byl, ale hlavu dosud držel zpřímá jako král. Vedle něj se doprostřed davu postavila jeho hrdá královna Hekabé. Ona se nebude držet zpátky jako ostatní ženy.

„Tak dost!“ zavelel Priamos. Hlas se mu nepatrně třásl. Euryleon zatahal Kreúsu za šaty, aby se podívala na něco, co ho zaujalo – na broučka, jenž se pracně prodíral pískem u jejich nohou –, ale ona ho okřikla. První den mimo město se ani náhodou nevyvíjel tak, jak ho viděla v představách, které jí prosvětlovaly nejčernější chvíle. Nemohla se dočkat dne, kdy její synek poprvé uvidí zvířata žijící na břehu. A teď ho tišila, aby král mohl promluvit ke svým rozohněným poddaným.

„Nebojujeme mezi sebou,“ pravil Priamos. „Dnes ne. Vy-slechnu vaše názory jeden po druhém.“

Kreúsa slyšela argumenty snad pro všechny možnosti, jak s koněm naložit, a uvědomila si, že je jí vcelku jedno, k čemu se Priamos přikloní. Spálit koně, nebo si ho nechat, záleží snad na tom? Jako poslední promluvil kněz Láokoón, tělnatý muž s naolejovanými černými kučery, jenž se vždycky tuze rád poslouchal. Byl pevně rozhodnutý koně na místě spálit. Jedině tak můžeme usmířit bohy, kteří Tróju tolik let trestali, prohlašoval. Cokoli jiného by byla osudová chyba.

*

Kolem ní se zvedala oblaka kouře z nesčetných ohňů a Kreúsa klopýtala po stezce k městské hradbě. Doufala, že jde správným směrem, ale jistě to nevěděla. V plicích ji řezavě páliło, jako by běžela do kopce. Neviděla na krok před sebe,

a tak postupovala s roztaženýma rukama — tou vpředu by ztlumila pád, kdyby zakopla, a pravačkou se přidržovala zdí budov, kolem nichž šla. Jedině tak mohla mít jistotu, že postupuje dopředu.

Snažila se nedovolit myšlenkám, aby se zformovaly do slov, držela je jen v mlhavé podobě a odstrkovala je od sebe, ale dál si nemohla nic nalhávat: její město už nic nezachrání. Na všech stranách zuřily spousty požárů. Chytaly další a další dřevěné střechy a kouř nepřestával houstnout. Kolik ohně dokáže nasytit kamenné město? Představovala si všechno, co může v jejím domě chytit: její šaty, povlečení, tapiserie, které utkala, když čekala Euryleona. Znenadání ji sevřel pocit ztráty tak palčivý, jako by sama stála v plamenech. Přišla o domov. Deset let se strachovala, že město padne, a to se teď dělo, zatímco se snažila utéct.

Ale jak je to možné? Trója přece válku vyhrála. Řekové odpluli, a když Trójčané našli toho dřevěného koně, udělali přesně to, co jim poradil tamten muž. Říkal, že je to nutné. Najednou jako by všechno zapadlo do sebe a Kreúsa jasně pochopila, proč město hoří. Deset let střetů, jejichž hrdiny už teď básníci opěvují ve svých písních, a přitom vítězství nepatří nikomu z mužů, kteří bojovali před hradbami. Ani Achilleovi, ani Hektorovi, již jsou už dávno mrtví. Místo toho náleží tomu muži, kterého našli schovaného v rákosí nedaleko koně a který říká, že se jmenuje — už si to nepamatovala. Znělo to syčivě, jako jméno pro hada.

*

„Sinón,“ plakal muž. Klečel na kolenou a na krk mu mířila dvě kopí. Trójští zvědové ho našli, jak se schovává v nízkých

křovinách na vzdálenějším břehu řeky Skamandros, v místech, kde se rozšiřuje a vlevá do moře. Přivedli ho – z každé strany jeden, ozbrojeni noži a kopími – přímo mezi Trójany. Vězeň měl svázané ruce v zápěstí a kolem kotníků měl zanícené rudé pruhy, jako by ho provazy donedávna řezaly i do nohou.

„Málem jsme si ho vůbec nevšimli,“ poznamenal jeden z pátračů a štouchl do vězně špičkou kopí. Muž potlačil výkřik, ačkoli hrot nepronikl kůží. „Zahlédli jsme ho jen díky těm červeným stuhám.“

Muž vypadal podivně: vlasy nenápadné myší barvy se mu kroutily ke krku a zase od něj, a jestli je měl dřív naolejované, teď je pokrývalo hlavně bahno, stejně jako většinu jeho holé kůže. Měl na sobě bederní roušku, nic jiného. Dokonce i nohy měl bosé. Ale kolem spánků měl uvázané jasně rudé stuhy. Jednomu nešlo do hlavy, jak na sobě někdo tak špinavý – spíš jako zvíře než člověk, pomyslela si Kreúsa – může mít něco tak čistého a hezkého. Vězeň žalostně zavyl.

„Co mě mělo zabít tehdy, způsobí mou smrt teď!“

Kreúsa si nemohla pomoci, ten špinavý, ubrečený Řek se jí hnusil. Proč ho vojáci na místě nezabili, když ho našli?

Priamos zvedl dva prsty levé ruky. „Ticho,“ řekl. Dav zmlkl, a dokonce i vězňovy vzlyky se trochu ztišily.

„Jsi Řek?“ zeptal se Priamos. Sinón přikývl. „A to tě tu nechali?“

„Ne úmyslně, králi.“ Sinón zvedl ruce a otíral si nuditel z obličejů. „Utekl jsem jim. Já vím, bohové mě potrestají. Ale nedokázal jsem unést, že by ze mě...“ Pro samý pláč mu dál nebylo rozumět.

„Ovládej se,“ nařídil Priamos. „Nebo tě moji muži na místě zabijí a na tvé krvi si pochutnají racci.“

Sinón naposledy vzlykl, až se celý otrásl, a nadechl se. „Odpust' mi.“

Priamos přikývl. „Takže ty jsi jim utekl?“

„Ano. Ale narodil jsem se jako Řek a celý život jsem bojoval na řecké straně,“ odpověděl Sinón. „Přijel jsem sem s otcem ještě jako chlapec. Otec zemřel před mnoha lety v boji, zabil ho váš velký válečník Hektór.“ Mezi Trójanany to zašumělo. „Prosím,“ vyjekl Sinón a poprvé se kolem sebe rozhlédl. „Nechci nikoho urazit. Stáli jsme na opačné straně. A Hektór ho nezabil ze zášti. Srazil ho v bitvě a z jeho mrtvolky si nic nevzal, dokonce ani otcův štít, ačkoli byl krásně tepaný. Vůbec nic Hektorově rodině nezazlívám.“

Ztráta Hektora byla obrovská rána a udála se tak nedávno, že Priamovu tvář zahalil stín a Kreúse na okamžik připadalo, že se přestane ovládat. Muž, který stál před ní a před nimi všemi, nebyl král, ale zlomený stařec, jehož svráštělý krk stěží unesl tíhu zlatých řetězů, jež měl na sobě. Zřejmě to neušlo ani vězni, protože polkl, a když znovu promluvil, mluvil tišším hlasem a obracel se pouze ke králi. Kreúsa musela napnout uši, aby ho slyšela.

„Můj otec ale měl mezi Řeky nepřátele, mocné nepřátele,“ pokračoval Sinón. „A nešťastnou shodou okolností jsme vzbudili nepřátelství jistých dvou mužů, ačkoli jsme ani já, ani otec neudělali nic, čím bychom si ho zasloužili, to ti přísahám. Kalchás a Odysseus proti němu ovšem byli zaujatí od samého začátku a proti mně taky.“

Při zmínce o nenáviděném Odysseovi se Kreúsa bezděky zachvěla.

„S Odysseovým nepřítelem máme jisté společné zájmy,“ opáčil Priamos pomalu.

„Díky, králi. Provází ho nenávist mnoha. Obyčejní řečtí vojáci ho nesnášejí, protože se naparuje, jako by byl skvělý válečník nebo vznešený král. Přitom žádný mimořádný bojovník není a Ithaka – to jeho takzvané království – je jen skalnatá výspa, o jakou by nikdo nestál. Jenže náš velitel Agamemnón a všichni ostatní se k němu vždycky chovali, jako by byl hrdina. A on pak byl o to nadutější.“

„Jistě,“ pravil Priamos. „Tím se ovšem nevysvětluje, co tu děláš a proč tvoji krajané tak nečekaně zmizeli. A jméno Kalchás mi nic neříká.“

Sinón několikrát zamrkal. Je mu jasné, říkála si Kreúsa, že se musí obhájit rychle, jinak by už nemusel mít příležitost promluvit nikdy.

„Řekové už nějaký čas tušili, že musí odtáhnout, králi. Kalchás je vrchní kněz a neustále žádal bohy o příznivější zprávy. Jejich odpověď ale byla od minulé zimy pořád stejná: Trója řeckému vojsku tábořícímu před branami nepodlehne. Agamemnón to nechtěl poslouchat, to dá rozum, a jeho bratr Meneláos také ne. Nakonec ale nemohli prosazovat svou donekonečna. Řekům se zajídalo žít tak daleko od domova. Tahle válka se nedala vyhrát, a proto bylo lepší pobrat kořist, kterou získali, a vyplout. Mluvílo tak mnoho mužů...“

„Ty také?“ zeptal se Priamos.

Sinón se usmál. „Ve veřejných debatách ne,“ odpověděl. „Nejsem král. Nikdy bych nedostal právo promluvit. Ale mezi námi řadovými vojáky ano, souhlasil jsem s tím, že bychom měli odjet. Vlastně jsme sem nikdy neměli připlouvat, to byl můj názor. A proto jsem upadl v nemilost. Ne mezi ostatními vojáky, ti si mysleli totéž. Ale mezi veliteli, muži, jejichž pověst závisela na téhle válce, včetně Odyssea. Nemohli se

ovšem protivit poselství, které přicházelo přímo od bohů. A tak nakonec rádi neradi souhlasili, že odplujeme domů.“

„A tebe tu nechali za trest?“ zeptal se Priamos. Jeho zvědovalé odklonili kopí stranou, takže je Sinón už neměl při řeči těsně u hrdla.

„Ne, králi.“ Chvilí se zevnitř kousal do uslzených, bahnem zmazaných tváří. „Znáš ten příběh o plavbě Řeků k Tróji? Všechno loďstvo se shromáždilo v Aulidě, ale pak nemohlo vyplout, protože ustal vítr.“

Trójané kolem něj pokyvovali hlavou. Všichni tenhle příběh slyšeli a vyprávěli dál: Řekové tehdy urazili bohyni Artemidu a ona jim vzala vítr z plachet, dokud si ji neusmíří. Což udělali příšerným způsobem – lidskou obětí. Všichni Trójané to znali, typický příklad řecké krutosti.

„Když nadešel čas vrátit se do Řecka, Kalchás s Odysseem společně ukuli plán,“ pokračoval Sinón. „Ithacký král si nemohl nechat ujít příležitost zbavit se mě.“

Kreúsa se zahleděla na červené stuhy kolem věžňovy hlavy a za víčky ji zaštíply slzy. Opravdu ten muž říká takovou příšernost?

„Vidím, že chápeš, kam mířím, králi,“ pokračoval Sinón. „Na veřejném shromáždění Kalchás prohlásil, že si bohové vybrali svou obětinu a že chtějí z narychlo stlučeného oltáře pít mou krev. Vojáci sice trochu reptali, ale byli rádi, že to nepadlo na ně.“

„Rozumím,“ přikývl Priamos. „Chtěli tě obětovat jako zvíře.“

„Nejen chtěli, dokonce mě k tomu připravili. Svázali mi zápěstí.“ Zvedl ruce, stále spoutané špinavými provazy. „A nohy. Vlasy mi natřeli olejem a uvázali mi kolem hlavy stuhy. Musela

to být dokonalá oběť se vším všudy, jak jinak. Naštěstí pouta na nohou nebyla tak pevná jako tahle,“ potřásl rukama, „a když mě strážce spustily z očí, povedlo se mi z nich vyprostit.“ To vysvětlovalo ty rudé šrámy kolem kotníků.

„Věděl jsem, že mě strážce za chvíli povlečou k oltáři. A tak jsem se nejdřív odplazil dál a pak z tábora utíkal, co mi síly stačily. Než se odtamtud ozval křik, stačil jsem se dostat skoro k rákosí na březích, a tak jsem zalezl do něj a schoval se.“

Po tvářích se mu znovu rozběhly slzy a podobná vlhkost se zaleskla také na obličejí trójského krále. I Kreúsa cítila, že pláče. Byl to děsivý příběh a mrazilo z něj i ty, kdo řeckou krutost poznali na vlastní kůži. Priamova žena Hekabé beze slova přihlížela, rty stažené do krátké tenké linky, šedé obočí podmračené.

„Slyšel jsem, jak mě hledají,“ vyprávěl Sinón. „Slyšel jsem, jak si biči a kopími razí cestu travinami. Měl jsem nutkání rozběhnout se dál, ale věděl jsem, že mě nesmí zpozorovat. Byla to ta nejdelší noc mého života. Jen jsem čekal a modlil se k Héře, která mě nadále ochraňovala. A následujícího rána byly moje modlitby vyslyšeny. Řekové se rozhodli vytvořit bohům tuhle dřevěnou obětinu, místo aby jim nabídli život někoho, kdo se takové oběti vzpouzí. Postavili ji, předali a pak odpluli beze mě. Navzdory vší smůle mi tedy bylo dopřáno o pár dnů víc, než jsem očekával. Ty mě teď, králi, zabiješ a je to tak správně — jsem jedním z těch, kdo sem přišli zničit tvoje město, a zasloužím si tedy, abys se mnou zacházel jako se zločincem, ačkoli jsem se sem dostal ještě jako chlapec. Nemám rodinu, která by mě vykoupila. Nežádám ani, abys moje tělo poslal domů k truchlícím příbuzným. Žádné nemám. Prosím tě tedy o jediné.“

„O co?“ zeptal se Priamos.

„Přijmi toho koně.“

*

Kreúsa tvrdě dopadla na zem, a když se zvedala na nohy, všimla si, že se jí po holení řine stružka krve. Před sebou teď neviděla skoro nic, jen žár v zádech ji ujišťoval, že si vybrala jedinou možnou cestu. Stálo snad všechno, co měla za sebou, v plamenech? Neměla odvalu podívat se, protože dobře věděla, že jas ohně by ji oslepil, až by se obrátila zpátky do tmy. To jediné ji drželo na nohou – chladné, praktické rozhodování mezi tím, co si může dovolit a co ne –, protože nikdy nezažila nic, co by ji připravilo na to, co se dělo. Nejradši by si podkasala šaty a rozběhla se, ale rozum jí radil cupítat rychlými, krátkými krůčky, protože pak snad do ničeho nenarazí.

Ocenila to ve chvíli, kdy se ocitla v místě, které vypadalo jako další slepá ulička. Už už začínala propadat zoufalství, když skrze kouř zahlédla po levé straně něco, co možná byla užší cestička mezi dvěma domy. Pokusila se rozpomenout, čí domy to jsou, protože pak by se mohla zorientovat, ale v tu chvíli se z toho vzdálenějšího vyhnula banda vojáků. Kreúsa se přitiskla k průčelí budovy naproti nim, takže si jí nevšimli. Se smíchem se rozběhli uličkou, kterou se původně chtěla pustit. Nepotřebovala ani slyšet slova a bylo jí jasné, že muži zabili každého, koho uvnitř našli. Chvíli počkala, až jí zmizí z očí, a teprve pak se odvážíla pustit za nimi. Byla ráda, že se jí přes všechnu snahu nepovedlo rozpomenout, komu patří dům, který právě minula. Nechtěla vědět, čí krky ti chlapi podřezali.